

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์
 - 1.1 ความหมายของความร่วมมือ
 - 1.2 ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์
2. ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด
 - 2.1 ด้านการบริหาร
 - 2.2 ด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ
 - 2.3 ด้านการวิเคราะห์สารสนเทศ
 - 2.4 ด้านการบริการผู้ใช้
3. รูปแบบความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด
 - 3.1 ระดับของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์
 - 3.2 ลักษณะของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์
 - 3.3 องค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์
 - 3.4 ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศไทย
 - 4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. แนวคิดของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์

1.1 ความหมายของความร่วมมือ

ความร่วมมือเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการขององค์กรสมัยใหม่ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการศึกษาและการทำงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ความร่วมมือ” ไว้ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือ 2 หน่วยงาน / องค์กร มีปฏิสัมพันธ์และร่วมปฏิบัติภารกิจ เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันหรือต่างกัน ด้วยการระดมทรัพยากรร่วมกัน กำหนดแนวปฏิบัติและลงมือปฏิบัติ (Dubrion & Ireland 1993: 86-87 อ้างถึงใน ชีระพงษ์ แก้วหาญ 2541: 19)

เมื่อคนสองคนหรือมากกว่านั้นกระทำการร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (Johnson 1991: 63)

กระบวนการที่องค์กรได้ร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะเจาะจง มีการกระทำร่วมกัน เช่น การเจรจาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและบริการต่างๆ การดึงหน่วยงานอื่นๆ มาร่วมด้วยการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน (นิตยา เงินประเสริฐศรี 2540: 274)

การกระทำกิจกรรมใดๆ ในลักษณะของการมีส่วนร่วม ริเริ่ม ประสานงาน ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในกิจกรรมนั้นๆ (พัทธยา เนตรธรรานนท์ 2540: 10)

กล่าวโดยสรุป ความร่วมมือ หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือ 2 หน่วยงาน / 2 องค์กรขึ้นไปร่วมมือกันปฏิบัติงาน โดยกระทำการใดๆ ในลักษณะของการมีส่วนร่วม ริเริ่ม ประสานงาน ช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ระดมทรัพยากรร่วมกัน กำหนดแนวปฏิบัติและลงมือปฏิบัติเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ และบรรลุจุดมุ่งหมายในกิจกรรมนั้นๆ

คำว่า “ความร่วมมือ” มีคำอื่นในภาษาอังกฤษที่ใช้ในความหมายใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกันอยู่หลายคำ เช่น หุ้นส่วน พันธมิตร การประสานงาน การทำงานเป็นทีม ภาติ และเครือข่าย ดังนี้

หุ้นส่วน (partnership) หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในฐานะหุ้นส่วนแม้ว่าไม่มีความผูกพันหรือพันธะสัญญามาก่อน หุ้นส่วนแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิหรือความรับผิดชอบเหมือนกัน มีความเสมอภาคและมีการพัฒนาไปพร้อมกันของหุ้นส่วน (Gordon 1996 อ้างถึงใน พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร 2543: 42)

พันธมิตร (alliance) หมายถึง การปฏิบัติงานในลักษณะการรวมตัวกันโดยมีพื้นฐานเชื่อมโยงความผูกพันหรือพันธะสัญญา เป็นความภาคภูมิใจส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นจากคุณลักษณะและคุณสมบัติที่สืบสานพัฒนาาร่วมกันมาเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ และจะเป็นความร่วมมือที่ยั่งยืน (ยุคา รักไทย และสุภาวดี วิทยะประพันธ์ 2544: 35)

การประสานงาน (coordination) หมายถึง การจัดระเบียบการทำงานเพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ร่วมมือปฏิบัติงาน ไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้งานดำเนินไปตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ (สมชาติ กิจบรรจง 2544: 92)

การทำงานเป็นทีม (teamwork) หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือประสานงานกันเพื่อดำเนินการให้บรรลุงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อที่จะหาทางพัฒนากิจกรรมนั้นๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ (Davis 1981: 466)

ภาคี (consortium) คือ กลยุทธ์การจัดการในการสร้างพันธมิตรการทำงานให้สำเร็จ โดยร่วมกันทำงานเพื่อขยายขีดความสามารถในการแข่งขัน และการมีส่วนร่วมในการตลาด มีการตกลงร่วมกันในเรื่องพันธะและความคาดหวัง แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน (Lambert 2003: 234)

เครือข่าย (network) หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสาน เชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2543: 28)

1.2 ความสำคัญของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์

ความร่วมมือเป็นหัวใจการบริหารงานขององค์กร เป็นความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่นๆ และอีกหลายๆ คน เป็นมิติของการจัดโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่มคนในสังคมที่มีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคมเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา หรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยการระดมทรัพยากร กระบวนการ ความรู้และวิธีการต่างๆ ให้ได้มาซึ่งความสำเร็จจากความร่วมมือ (เสถียร จิรรังสีมันต์ 2549) ความร่วมมือทำให้หุ้นส่วน พันมิตร มีพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้และทักษะการทำงานร่วมกันอันจะทำให้ความร่วมมือขององค์กรเป็นผลสำเร็จ (Hardy, Philips and Lawrence 2003: 324-325)

ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์มีความสำคัญต่องานห้องสมุด ดังนี้

1.2.1 ด้านการบริหาร ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์มีผลต่อการสนับสนุนให้ห้องสมุดได้รับงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศและการกำหนดสัดส่วนของงบประมาณอย่างเหมาะสม (ลักษณะ บำรุงชูเกียรติ 2536 ; สุภัทราภรณ์ กุลภา 2547)

1.2.2 ด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศจะทำให้ห้องสมุดได้รับทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับนโยบายการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยของอาจารย์ การเปลี่ยนแปลงของศาสตร์แต่ละสาขา การวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการเปิดสอนวิชาใหม่ และเพียงพอกับ

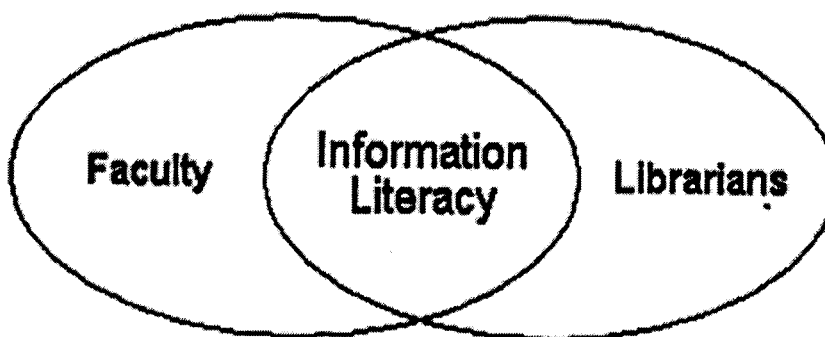
ความต้องการของผู้ใช้บริการ (ประยงค์ ศรี พัฒนกิจจำรูญ 2546 ; สุภัทราภรณ์ กุลภา 2547 ; Qobose, 2000 ; Heller-Ross, Holly, 1996 ; Walther 2003 ; White 2004) ทำให้อาจารย์ได้รับทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษา (Baker 1996) ผลการวิจัยพบว่าทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์คัดเลือกมีความถี่การใช้มากกว่าทรัพยากรสารสนเทศที่คัดเลือกโดยบุคลากรกลุ่มอื่น (Bingham 1980)

1.2.3 ด้านการวิเคราะห์สารสนเทศ การให้คำปรึกษาเพื่อกำหนดหัวข้อเรื่อง คำค้น คำสำคัญในสาขาวิชาเฉพาะที่อาจารย์เชี่ยวชาญในบางรายการที่บรรณารักษ์ไม่แน่ใจ โดยอาจารย์สรุปหัวข้อหรือเนื้อหาวิชาให้บรรณารักษ์ (บงกช ศิริวัฒนมงคล 2547) ช่วยให้การวิเคราะห์สารสนเทศและการค้นคืนสารสนเทศเป็นไปอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.2.4 ด้านการบริการ ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์นำไปสู่การบริการที่มีประสิทธิภาพ (Rader 1999) ทราบว่าควรจัดบริการอะไรจึงจะส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาค้นคว้าของนิสิต นักศึกษา (วันชัย ศิริชนะ 2540: 107) และส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการศึกษาดังนี้

1) ผลต่อการสอน การสอนในปัจจุบันเป็นการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย ปัจจุบันเน้นการเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้เป็นฐาน (resource-based learning) แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งสารสนเทศ ที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หน่วยงานและองค์กรต่างๆ บุคคลที่เป็นผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ โดยสารสนเทศอาจบันทึกในรูปของหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ อินเทอร์เน็ตและอื่นๆ การเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้เป็นฐาน เป็นเทคนิคที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการเป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาและการเป็นผู้รู้สารสนเทศด้วยการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ผู้สอนเป็นเพียงผู้ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องนั้นๆ (กุลธิดา ท้วมสุข 2545) การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางควบคู่กับการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศ อาจารย์พบว่าการทำงานร่วมกับบรรณารักษ์ทำให้พบสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการสอนของอาจารย์สำหรับกำหนดงานให้นักศึกษาค้นคว้า (Baker 1996) โดยบรรณารักษ์กับอาจารย์ผู้สอนสำรวจทรัพยากรสารสนเทศที่มีในห้องสมุดก่อนมอบหมายงานให้นักศึกษา ทำให้นักศึกษามีทักษะการค้นคว้าวิจัยดีกว่าเดิม สามารถค้นข้อมูลได้เร็วขึ้นและตรงต่อความต้องการของนักศึกษา (Young 1995 ; Macauley and Jenny 1999 ; Rader 2001 ; Walter 2000 ; Lippincott 2003)

2) ผลต่อการรู้สารสนเทศ (information literacy) การรู้สารสนเทศ หมายถึง ความรู้ความสามารถและทักษะของบุคคลในการเข้าถึงสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศที่ค้นมาได้และการใช้สารสนเทศจากแหล่งต่างๆ (ชุดิมา สัจจามันท์ 2544: 51) การสอนปัจจุบันเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์และสอนให้ใช้สารสนเทศเป็น (Spitzer, Eisenberg and Lowe 1998) โดยบรรณารักษ์ร่วมกับอาจารย์ในการพัฒนาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาแบบเป็นทางการ เช่น การสอนในรายวิชา หรือการสอนแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นบทบาทของบรรณารักษ์ เช่น แนะนำการค้นสารสนเทศ แนะนำการใช้ห้องสมุด และแนะนำการใช้ฐานข้อมูล เป็นต้น

ภาพที่ 2.1 ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ต่อการรู้สารสนเทศ

ที่มา: Davis, B. Schwartz. (2007?) "Faculty/Librarian Collaboration." Long Island University, C.W. Post Campus. Retrieved May 8, 2007, from <http://www.liu.edu/cwis/CWP/library/instruct/collabor.htm>

3) ผลต่อนักศึกษา อาจารย์และบรรณารักษ์ที่ร่วมมือกันทำให้นักศึกษามีความมั่นใจและประสบผลสำเร็จในการค้นคว้าวิจัย (Houdyshell 2003) บรรณารักษ์มีบทบาทร่วมกับอาจารย์ด้วยการช่วยนักศึกษาค้นสารสนเทศและให้คำแนะนำการเลือกแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Pinfield and Hampson 1999; Young 1995) มีทักษะการค้นข้อมูลได้เร็วขึ้นและตรงต่อความต้องการของนักศึกษา (Macauley and Jenny 1999) สามารถใช้ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การค้นคว้าวิจัยและการเขียนรายงานของนักศึกษามีคุณภาพดี มีผลให้ได้รับคะแนนสูงขึ้น (Green 2001)

2. ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด

ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยเริ่มต้นตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1960 บรรณารักษ์มีบทบาทร่วมกับอาจารย์ในการสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยนักศึกษาค้นหาสารสนเทศและให้คำแนะนำในการเลือกแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม (Pinfield and Hampson 1999) ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ช่วยให้การบริหาร การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การวิเคราะห์สารสนเทศ และการบริการผู้ใช้ของห้องสมุดเกิดประโยชน์สูงสุดและสัมฤทธิ์ผล ดังนี้

2.1 ด้านการบริหาร ความร่วมมือจะสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยการสนับสนุนจากผู้บริหาร (ชุดิมา สัจจามันท์ 2546: 11; ดวงสุตา พิมพ์อึ้ง 2546; Fraser 1997) ผู้บริหารมีบทบาทในการกำกับติดตาม ดูแลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องสมุดและสนับสนุนให้มีการจัดอบรมสัมมนาการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละฝ่าย (ดวงสุตา พิมพ์อึ้ง 2546) มีคณะกรรมการห้องสมุด ประกอบด้วยผู้บริหารของมหาวิทยาลัย และอาจารย์ โดยการสนับสนุนของคณะบดีคณะวิชา หัวหน้าส่วนราชการนั้นๆ ร่วมด้วย (ลักขณา บำรุงชูเกียรติ 2536 ; Qobose 2000)

2.2 ด้านงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ อาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาวิชาเฉพาะ มีความรู้ในศาสตร์และวรรณกรรมแต่ละสาขา ทำให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด (Walden 1990) เช่น ร่วมกันพิจารณาขอบกรับวารสารที่มีการใช้น้อยและบอกรับวารสารที่มีการใช้มาก กอปรกับทรัพยากรสารสนเทศโดยเฉพาะฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีราคาสูง บรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องทำงานร่วมกับอาจารย์อย่างใกล้ชิดเพื่อการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนและคุ้มค่ากับงบประมาณ (มุกดา มีลาก 2531 ; สุพิน อุดมผล 2536 ; สมสิริ เบญจวรรณ 2539 ; โสภี อุนรุท 2541 ; Pinfield and Hampson 1999 ; Walther 2003 ; Ducas 2004) อาจารย์แจ้งรายชื่อหนังสือที่ต้องการให้บรรณารักษ์ทราบล่วงหน้าเพื่อจะได้จัดหาไว้บริการ (ครุณี ทาดวงตา 2529) และจัดส่งเอกสารผลงานทางวิชาการให้ห้องสมุด (มาลินี ศรีพิสุทธิ 2532) โดยบรรณารักษ์ส่งเสริมให้อาจารย์มีความร่วมมือในการเสนอแนะ จัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน (พุลสุข น้าสุนีย์ 2527; ครุณี ทาดวงตา 2529; มุกดา มีลาก 2531; มาลินี ศรีพิสุทธิ 2532; ศิริกุล ถาวรคุณ 2533; นิตยา สุขศิริสันต์ 2535; ลักขณา บำรุงชูเกียรติ 2536; จุฑามาศ ถึงนาค 2539; อัมพร อัครชตมาศ 2539; อธิธิ โละชาละ 2542; บงกช ศิริพัฒนามงคล 2547; สุกัทรากรณ์ ฤทธา 2547)

2.3 ด้านการวิเคราะห์สารสนเทศ อาจารย์สามารถให้ความร่วมมือกับบรรณารักษ์ในการให้คำปรึกษาเพื่อการกำหนดหัวเรื่อง คำค้น คำสำคัญในสาขาวิชาเฉพาะที่อาจารย์เชี่ยวชาญเฉพาะบางรายการที่บรรณารักษ์ไม่แน่ใจ โดยการสรุปหัวข้อหรือเนื้อหาวิชาให้บรรณารักษ์ (บงกชศิริวัฒนมงคล 2547) จะทำให้การวิเคราะห์สารสนเทศและการค้นคืนสารสนเทศเป็นไปอย่างถูกต้องรวดเร็ว

2.4 ด้านการบริการผู้ใช้ ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ทำให้องค์สมุดทราบว่าจะต้องจัดบริการแบบใดจึงจะส่งเสริมการเรียนการสอนตามที่อาจารย์ต้องการ (อมรรัตน์รัชชัย 2542: 22) สามารถจัดบริการสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าของนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ โดยมีเป้าหมายสู่การบริการที่มีประสิทธิภาพ (วันชัย ศิริชนะ 2540: 107 ; Rader 1999) อันจะส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการดำเนินงานห้องสมุดและการเรียนการสอน อันวยความสะดวก สนองความต้องการของผู้ใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และได้รับประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะผู้ใช้บริการหลักของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ได้แก่ อาจารย์และนิสิตนักศึกษา การที่อาจารย์ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อการสอน การผลิตผลงานวิชาการและงานวิจัย ตลอดจนเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใดตามบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ ห้องสมุดจำเป็นต้องรู้ความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้บริการและจัดบริการเพื่อตอบสนองความต้องการให้ได้เท่าหรือมากกว่าที่ผู้ใช้บริการคาดหวัง ช่วยให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงสารสนเทศอย่างรวดเร็ว ครบถ้วนตามต้องการ การบริการห้องสมุดถ้าสามารถตอบสนองความต้องการและความร่วมมือจากอาจารย์ได้มากเท่าใดก็จะทำให้การใช้บริการของห้องสมุดเป็นประโยชน์ได้มากเท่านั้น เช่น อาจารย์แจ้งหัวข้อเรื่องที่ต้องการในโครงการวิจัย ตลอดจนรายวิชาที่สอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพิจารณาจัดและปรับปรุงการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์ (สุพิน อุดมผล 2536) อาจารย์ส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตให้อ่านเรื่องจากวารสารต่างประเทศ (โสภี อุณรุท 2541) ส่งเสริมและมอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลสารสนเทศจากห้องสมุด (Kunkel, Weaver & Cook, 1996) และมีส่วนร่วมสอนการใช้ห้องสมุดเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวิธีการสืบค้นและเลือกใช้สารสนเทศได้อย่างถูกต้อง (สุธนา วงศ์ทองสรรค์ 2538; Kunkel, Weaver & Cook, 1996)

3. รูปแบบความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์

รูปแบบความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ จำแนกได้ดังนี้

3.1 ระดับของความร่วมมือ ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ แบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับกลยุทธ์ โดยผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้วางนโยบาย และแผนการดำเนินงาน

2) ระดับการจัดการ โดยมีผู้บริหารระดับกลางเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานวางแผนปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของความร่วมมือ ให้การสนับสนุนการบริหารจัดการ มีการติดตามและประเมินผลความร่วมมือ 3) ระดับปฏิบัติการ เป็นผู้นำนโยบายความร่วมมือสู่การปฏิบัติ ทำงานให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดเพื่อให้งานบริการห้องสมุดบรรลุวัตถุประสงค์ (น้ำทิพย์ วิภาวิน 2548: 97)

3.2 ลักษณะของความร่วมมือ ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ แบ่งได้เป็นความร่วมมือแบบเป็นทางการ และความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ (Raspa 2000: 7) ดังนี้

3.2.1 ความร่วมมือแบบเป็นทางการ (*formal communication*) ทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การแต่งตั้งอาจารย์จากคณะ ภาควิชา ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเลือกหนังสือของภาคหรือสาขาวิชา คัดหนังสือออกและงานอื่นๆ ตั้งแต่การเสนอแนะ คัดเลือก จัดหาสารสนเทศที่ต้องการในรูปของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการวิชาการ คณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (Yang 1990: 5 ; Walden 1990: 41) โดยได้รับมอบหมายจากภาคหรือสาขาวิชา ผลการวิจัยรูปแบบความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ของโคบอส (Qobose 2000) พบว่าการติดต่ออย่างเป็นทางการระหว่างอาจารย์คณะวิชากับบรรณารักษ์ทำให้ทราบความต้องการอย่างแท้จริงของการบริการ โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานด้วยการสนับสนุนของคณบดีคณะวิชา หัวหน้าส่วนราชการนั้นๆ

2) การแต่งตั้งบรรณารักษ์ประสานงาน (*liaison librarian*) แนวคิดเรื่องบรรณารักษ์ประสานงานเป็นการทำงานเชิงรุกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริการผู้ใช้ โดยห้องสมุดแต่งตั้งให้มีบรรณารักษ์ประสานงาน ทำหน้าที่สื่อสาร ประสานงานกับคณะและภาควิชาต่างๆ เพื่อประมวลความต้องการสารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษา การสั่งซื้อทรัพยากรสารสนเทศ การสอนการใช้ห้องสมุด การค้นคว้าวิจัยของอาจารย์และนักศึกษา (Thomas 2000: 1) โดยห้องสมุดควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

บทบาทของบรรณารักษ์ประสานงานมีการกำหนดไว้ชัดเจน เช่น มหาวิทยาลัยบอตสวานา (University of Botswana) กำหนดบทบาทของบรรณารักษ์ประสานงานไว้ดังนี้ 1) พัฒนาและดูแลการติดต่อสื่อสารโดยตรงอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างห้องสมุดกับคณะวิชาในทุกเรื่องด้านการบริการของห้องสมุด 2) จัดเตรียมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในและภายนอกห้องสมุดคือ พัฒนาและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ จัดเตรียมข้อเสนอแนะสำหรับนักศึกษา จัดเตรียมหนังสืออ้างอิงและบริการข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้ใช้บริการ บรราน (Brown 1997 อ้างถึงใน Qobose 2000) อธิบายว่า การติดต่อประสานงานกับคณะวิชาคือการเพิ่มภาระงานมากขึ้นจนอาจไม่ได้ทำงานด้านอื่นๆ แต่ถ้าทำงานนี้แล้วประสบความสำเร็จ อาจเป็นกิจกรรมเดียวที่

มีค่ามากที่สุดที่บรรณารักษ์สามารถทำได้โดยบรรณารักษ์ไปพบอาจารย์ที่คณะวิชาไม่ต้องรอให้อาจารย์มาพบบรรณารักษ์ที่ห้องสมุด และอาจารย์จะเกิดความประทับใจเมื่อบรรณารักษ์ได้ไปเยี่ยมอาจารย์ถึงคณะวิชา ผลสำเร็จจะเกิดขึ้นทันทีที่บรรณารักษ์เสนอตนให้บริการห้องสมุดแก่อาจารย์ถึงคณะวิชา การติดต่อครั้งแรกอาจผ่านทางโทรศัพท์ บันทึกสั้นๆ และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ประสานงาน อาจมีทั้งที่เป็นอาจารย์ (faculty liaison) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา (subject specialist) หรือนักบรรณานุกรมเฉพาะวิชา (subject bibliographer)

3.2.2 ความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ (informal communication) เป็นการติดต่อสื่อสารที่มีลักษณะเป็นการส่วนตัวระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ทำให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกิดมิตรภาพและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (สุมณ อยู่สิน 2545: 10) ความร่วมมือนี้อาจเป็นข้อเสนอแนะเรื่องทั่วไป เช่น การเสนอแนะ คัดเลือก จัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์สนใจและต้องการให้ห้องสมุดจัดซื้อหรือบรรณารักษ์ขอคำแนะนำเพื่อประกอบการตัดสินใจจัดซื้อหนังสือบางรายการที่อาจารย์สามารถร่วมตัดสินใจและให้คำตอบได้ดี (สุภัทราภรณ์ กุลภา 2547: 18) ผลการวิจัยของ ชู (Chu 1993) พบว่าการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการมีความจำเป็นและเกิดประสิทธิผลต่อความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์

3.3 องค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์

ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการบริการห้องสมุด มีองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้บริหาร อาจารย์ และบรรณารักษ์ ดังนี้

3.3.1 ผู้บริหาร เป็นผู้ผลักดัน กำหนดนโยบาย และรับผิดชอบผูกพันพันธะตามข้อตกลง และจะยิ่งสัมฤทธิ์ผลมากขึ้นถ้าเป็นระดับนโยบาย (หุติมา สัจจามันท์ 2546: 11) การจัดตั้งคณะกรรมการห้องสมุดโดยมีผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเข้าร่วมด้วยจะช่วยสนับสนุนให้ห้องสมุดได้รับงบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและกำหนดสัดส่วนของงบประมาณอย่างเหมาะสม (ลักขณา บำรุงชูเกียรติ 2536; ดวงสุตา พิมพ์อึ้ง 2546; Qobose 2000)

3.3.2 อาจารย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและวรรณกรรมในแต่ละสาขา ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ทำให้ห้องสมุดได้รับทรัพยากรสารสนเทศสอดคล้องกับการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยของอาจารย์ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่ต้องการและใช้ทรัพยากรสารสนเทศได้ดียิ่งขึ้น และรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Pinfield and Hampson 1999; Macauley and Jenny 1999; Houdyshell 2003; Holtze 2001)

3.3.3 บรรณารักษ์ คือกลจักรสำคัญในการนำนโยบายความร่วมมือสู่การปฏิบัติ ด้วยการประสานงานกับอาจารย์โดยสม่ำเสมอเพื่อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงกับหลักสูตร การศึกษา วางแผนร่วมกับอาจารย์ในการเรียนการสอน ร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอนเตรียมทรัพยากรสารสนเทศให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร (สุรนา วงศ์ทองสรรค์ 2538 ; ดวงสุดา พิมพ์อึ้ง 2546 ; บงกช ศิริวัฒนมงคล 2547) อาจารย์พบว่า การได้ร่วมงานกับบรรณารักษ์ ทำให้พบสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการกำหนดงานให้นักศึกษาค้นคว้า (Baker 1996)

3.4 ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์

ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ มีปัจจัยสำคัญคือ การบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์การเป็นผู้นำให้เกิดความร่วมมือ ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่น กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลและหน่วยงาน 2) วัฒนธรรมความร่วมมือขององค์กร การใช้เครื่องมือและบุคลากรร่วมกัน ทำให้งานความร่วมมือขององค์กรเป็นผลสำเร็จ 3) นโยบาย แผนกลยุทธ์และทรัพยากรดำเนินการ ผู้บริหารต้องมีนโยบายความร่วมมือที่ชัดเจน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของความร่วมมือ มีงบประมาณสนับสนุน 4) ผู้ใช้บริการสารสนเทศและบุคลากรทำงาน ความต้องการของผู้ใช้ทำให้ทราบข้อมูลและนำมาพัฒนาคุณภาพการบริการ 5) การจัดการความร่วมมือ แบ่งได้ 3 ระดับ คือ ระดับกลยุทธ์ ระดับจัดการ และระดับปฏิบัติการ 6) การดำเนินการความร่วมมือ ประกอบด้วย ข้อตกลงความร่วมมือ แนวปฏิบัติความร่วมมือ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ การเก็บสถิติและประมวลผล และ 7) มาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับศักยภาพการทำงานของระบบ (วรณูช มานะวนิชย์ 2546: 119-127)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การปฏิศัณงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ จำแนกเป็นงานวิจัยในประเทศไทย และงานวิจัยในต่างประเทศ

4.1 งานวิจัยในประเทศไทย

จากการปฏิศัณงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ ในการบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยยังไม่พบว่ามีผู้ใดศึกษาประเด็นนี้โดยตรง งานวิจัยที่พบเป็นความร่วมมือระหว่างครูและครูบรรณารักษ์โรงเรียนมัธยมศึกษา แต่มีงานวิจัยอื่นๆ ซึ่งมีข้อเสนอแนะเกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ด้วย โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการปฏิศัณงานวิจัยจำแนกเป็น ระดับมหาวิทยาลัย ระดับวิทยาลัย และระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา

4.1.1. ระดับมหาวิทยาลัย มีงานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของอาจารย์ในงาน ห้องสมุด การใช้ห้องสมุดและทรัพยากรสารสนเทศ ความต้องการการใช้บริการห้องสมุด ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ใช้บริการที่มีต่อห้องสมุด และบทบาทของบรรณารักษ์

1) งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของอาจารย์ในงานห้องสมุด

สุภัทราภรณ์ กุลภา (2547) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดของอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 16 คณะวิชา จำแนกเป็น 4 กลุ่มสาขาวิชา ได้แก่ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ และวิทยาศาสตร์กายภาพและเทคโนโลยี จำนวน 297 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ได้รับแบบสอบถามคืน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 75.75 ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่เสนอรายชื่อหนังสือเพื่อการจัดหาเข้าห้องสมุดคณะ โดยมีความถี่การเลือกหนังสือภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง ปัญหาที่อาจารย์ประสบคือ ไม่มีเวลาในการเลือกหนังสืออย่างต่อเนื่อง และห้องสมุดคณะมีงบประมาณจำกัดจึงจัดหาหนังสือที่อาจารย์เสนอเพียงบางรายการเท่านั้น แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่อาจารย์มีความต้องการระดับมากคือ ให้อาจารย์แต่ละคนมีส่วนร่วมในการเลือกหนังสือได้อย่างอิสระ โดยเว็บไซต์ห้องสมุดคณะควรมีรายชื่อหนังสือใหม่และปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ให้บรรณารักษ์ติดต่อขอความร่วมมือจากอาจารย์เพื่อเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดคณะผ่านภาควิชา และถ้าหนังสือที่อาจารย์เสนอแนะเป็นรายการซ้ำให้แจ้งอาจารย์ทราบทันที

2) งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดและทรัพยากรสารสนเทศ

พุลสุข น้าสุณีย์ (2527) ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อประกอบการสอนของอาจารย์ทางด้านสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์ทางด้านสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 191 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์มีความต้องการระดับสูงกว่าความต้องการอื่นๆ ด้านการมีส่วนร่วมเสนอรายชื่อหนังสือเพื่อจัดซื้อ ให้บรรณารักษ์ส่งรายชื่อหนังสือใหม่แจ้งแก่อาจารย์ และส่งข่าวสารห้องสมุดไปตามภาควิชาเป็นประจำ

นุกดา มีลาภ (2531) ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อประกอบการสอนและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้ง 7 คณะ จำนวน 574 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยให้ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างห้องสมุดกับอาจารย์ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อให้ได้ทรัพยากรสารสนเทศตรงกับความต้องการของอาจารย์ การจัดหารายชื่อทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงกับสาขาวิชาแล้วส่งรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศเหล่านั้นให้อาจารย์คัดเลือก การประชาสัมพันธ์ให้อาจารย์เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการคัดเลือกทรัพยากรห้องสมุดให้มากที่สุด มีความร่วมมือระหว่าง

ห้องสมุดกับคณะวิชาโดยให้โอกาสอาจารย์คณะต่างๆ แนะนำวารสารฉบับที่ต้องการให้ห้องสมุดทราบเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดซื้อวารสารเข้าห้องสมุด และเมื่อห้องสมุดได้รับหนังสือใหม่ควรแจ้งให้อาจารย์แต่ละคณะที่เกี่ยวข้องทราบ

สุพิน อุดมผล (2536) ศึกษาการใช้และความต้องการบริการข่าวสารทันสมัยของอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ 6 แห่ง จำนวน 371 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ได้รับแบบสอบถามคืน 254 ชุด คิดเป็นร้อยละ 68.46 ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ต้องการรายชื่อหนังสือใหม่ การบริการหน้าสารบัญวารสาร การคัดเลือกและเผยแพร่สารสนเทศ เพื่อติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ การวิจัย และการสอนมากกว่าวัตถุประสงค์อื่น ให้ห้องสมุดจัดบริการที่เข้าถึงตัวอาจารย์โดยตรง การจัดบริการข่าวสารทันสมัยนั้นห้องสมุดควรให้อาจารย์ในสาขาวิชาต่างๆ แจ้งหัวข้อเรื่องที่ต้องการ ตลอดจนรายวิชาที่สอนเพื่อห้องสมุดใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดหาและปรับปรุงการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์

สุรนา วงศ์ทองสรรค์ (2538) ศึกษาการจัดหาบริการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของบัณฑิตศึกษา คณะรัฐศาสตร์ ในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยผู้วิจัยได้สำรวจทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์มอบหมายให้นักศึกษาอ่านตามรายชื่อกระบวนวิชาที่จัดทำเค้าโครงไว้ 17 กระบวนวิชา เป็นจำนวนหนังสือ 393 ชื่อเรื่อง วารสาร 32 รายชื่อ นำรายชื่อหนังสือและวารสารมาแยกประเภทตามกระบวนวิชาต่างๆ เปรียบเทียบกับจำนวนหนังสือและวารสารในสาขาวิชารัฐศาสตร์ที่ห้องสมุดมีบริการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยว่า อาจารย์ผู้สอนควรประสานงานและให้ความร่วมมือกับบรรณารักษ์ในการสำรวจทรัพยากรสารสนเทศสาขาวิชาที่ตนเองรับผิดชอบการสอน เพื่อจะได้ทราบว่าห้องสมุดมีหนังสือ วารสารที่ต้องการอยู่มากน้อยเพียงใด เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่ทันสมัยหรือไม่ ควรให้ห้องสมุดจัดหาเพิ่มเติมและบอกรับวารสารชื่อใดบ้างก่อนสอนและก่อนมอบหมายงานให้นักศึกษา และบรรณารักษ์จัดหาควรติดตามและศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนสาขาวิชาต่างๆ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย รวมทั้งการประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนโดยสม่ำเสมอ เพื่อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงกับหลักสูตรการศึกษา

จุฑามาศ ถิ่นนาค (2539) ศึกษาการแสวงหาและการใช้สารสนเทศของอาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบในมหาวิทยาลัยของรัฐ 6 แห่ง จำนวน 269 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยว่าการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ บรรณารักษ์ควรขอรับคำแนะนำจากอาจารย์ในแง่ของเนื้อหาที่อาจารย์ต้องการใช้

ควรทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังอาจารย์สาขาศิลปะและการออกแบบให้เสนอรายชื่อหนังสือที่ต้องการเพื่อจัดหาหนังสือได้ตรงตามที่ต้องการ

สมสรี เบญจวรรณ (2539) ศึกษาการค้นและการได้รับบทความวิชาการที่ใช้อ้างอิงโดยอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ 3 สาขา คือ เคมี ชีววิทยา และฟิสิกส์ ซึ่งเป็นผู้เขียนบทความจำนวนทั้งสิ้น 124 คน ใช้แบบสอบถามและแบบบันทึกการอ้างอิงทำบทความวารสารเป็นเครื่องมือการวิจัย มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยให้ห้องสมุดสำรวจการใช้วารสารโดยการสอบถามอาจารย์ในแต่ละสาขาวิชาทุกปีเพื่อเป็นแนวทางในการคัดสรรวารสารที่ล้ำสมัยออก และควรประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่าให้บริการใด และมีเครื่องมือช่วยค้นแบบใด

โสภี อุณรุท (2541) ศึกษาการใช้วารสารวิชาการภาษาต่างประเทศของอาจารย์และนิสิตห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์และนิสิตห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ อาจารย์ 13 คน นิสิต 100 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยให้แจ้งคณาจารย์แต่ละสาขาวิชาทราบชื่อวารสารที่มีการใช้มากให้พิจารณาจัดหาไว้บริการ วารสารที่มีการใช้น้อย อาจารย์และบรรณารักษ์ร่วมกันพิจารณาขอรับวารสารนั้นในปีต่อไปและขอรับวารสารชื่อใหม่ที่มีความต้องการใช้แทน และขอความร่วมมือจากคณาจารย์ผู้สอนส่งเสริมและสนับสนุนนิสิตให้อ่านเรื่องจากวารสารภาษาต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

3) งานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการใช้บริการห้องสมุด

อัมพร อุรัชตมาศ (2539) ศึกษาความต้องการใช้บริการสารนิเทศของอาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 340 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย และบรรณารักษ์หรือผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศของหอสมุดกลาง 4 แห่ง ใช้วิธีสัมภาษณ์ ผลการวิจัยอาจารย์ต้องการให้บรรณารักษ์เป็นผู้ค้นหาสารสนเทศให้ ประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลที่มีบริการ ฝึกอบรมการใช้ฐานข้อมูล มีคู่มือการใช้ฐานข้อมูล ด้านการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดควรสำรวจความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของอาจารย์ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนอาจารย์คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศเพื่อกระตุ้นความสนใจของอาจารย์และให้อาจารย์ตระหนักการมีส่วนร่วมจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

ศศิพิมล ประพินพงศกร (2543) ศึกษาความต้องการบริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 3 สาขาวิชา คือ สาขาเคมี สาขาชีววิทยา และสาขาฟิสิกส์ จำนวน 321 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ที่ใช้บริการนำส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ต้องการส่งเอกสารจาก

ห้องสมุดอื่นเพื่อการวิจัยและเพิ่มพูนความรู้ โดยขอความร่วมมือจากบรรณารักษ์ติดต่อใช้บริการยืมระหว่างห้องสมุด

4) งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ใช้บริการต่อห้องสมุด ของ มาลินี ศรีพิสุทธิ (2532) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริการของห้องสมุด มหาวิทยาลัย ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ระหว่างข้าราชการสาย ก สาย ข และสาย ค ผู้ใช้ห้องสมุดเป็นประจำกับเป็นครั้งคราว จำนวน 445 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ได้รับแบบสอบถามคืน 321 ชุด มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยว่า เพื่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเจ้าสังกัดและห้องสมุด เช่น มีนโยบายให้ข้าราชการสาย ก หมุนเวียนวิชาสอน ส่งเสริมให้ทำวิจัย ควรร่วมมือกับห้องสมุดในการจัดหาวัสดุสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมาให้ข้าราชการในสังกัดใช้ ควรมีนโยบายให้ข้าราชการจัดส่งเอกสารหรือสื่อบริการวัสดุให้ห้องสมุดหรือแจ้งแหล่งให้ห้องสมุดจัดซื้อ รวมถึงส่งผลงานทางวิชาการให้ห้องสมุดด้วย

5) งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

ลักขณา บำรุงชูเกียรติ (2536) ศึกษาบทบาทบรรณารักษ์ในทัศนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 390 คน บรรณารักษ์ระดับบริหาร จำนวน 229 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ได้รับแบบสอบถามคืนจากอาจารย์ จำนวน 275 คน และจากบรรณารักษ์ระดับบริหาร จำนวน 166 คน มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยว่าควรจัดตั้งคณะกรรมการห้องสมุดโดยมีผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเข้าร่วมในคณะกรรมการด้วยซึ่งจะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการสนับสนุนห้องสมุดได้รับงบประมาณจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศและกำหนดสัดส่วนของงบประมาณให้เหมาะสม ร่วมมือกันวางแผนพัฒนาห้องสมุด ปรับปรุงความร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอนในการคัดเลือกและจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศโดยอำนวยความสะดวกแก่อาจารย์ให้ร้านหนังสือนำหนังสือมาเสนอให้คัดเลือกเป็นประจำ หรือให้อาจารย์ไปเลือกที่ร้านโดยบรรณารักษ์เป็นผู้ประสานงานกับร้านเพื่อจัดซื้อ หรือส่งรายชื่อหนังสือไปให้อาจารย์คัดเลือก ให้อาจารย์มีโอกาสคัดเลือกและส่งชื่อหนังสือเท่าเทียมกันตามสิทธิการใช้งาน จัดให้มีบริการแปลบทความจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย และจากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศด้วยการคิดค่าบริการ โดยบรรณารักษ์ร่วมมือกับอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญทางภาษาและวิชาการเพื่อให้งานแปลมีคุณภาพและนำไปใช้อ้างอิงได้อย่างถูกต้อง บรรณารักษ์ควรปรับปรุงและพัฒนาฐานข้อมูลโดยนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการจัดทำ พัฒนาดนเองเพื่อเพิ่มความสามารถการทำงานให้มีประสิทธิภาพและมีทักษะการใช้เทคโนโลยีต่างๆ

บงกช ศิริวัฒนมงคล (2547) ศึกษาบทบาทหน้าที่บรรณารักษ์ในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ อาจารย์มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาอาจารย์แกนนำด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” จำนวน 50 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือการวิจัย เก็บข้อมูลได้ จำนวน 35 คน ผลการวิจัยอาจารย์เห็นว่าบรรณารักษ์ควรมีส่วนร่วมในการเตรียมการสอน เตรียมทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชามากที่สุด รองลงมาคือ ร่วมเป็นคณะกรรมการวางแผนหลักสูตรการเรียนการสอน อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่าบรรณารักษ์ควรศึกษาหลักสูตรและวิธีการสอนร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอนเตรียมทรัพยากรสารสนเทศให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร และบรรณารักษ์ควรพัฒนาทักษะหัวข้อหรือสาขาที่ให้บริการด้วยวิธีให้อาจารย์สรุปหัวข้อหรือเนื้อหาวิชาให้บรรณารักษ์ ส่งรายชื่อหนังสือใหม่ให้อาจารย์คัดเลือกอย่างรวดเร็ว แจ้งให้อาจารย์ในสาขาที่เกี่ยวข้องทราบเมื่อได้รับสารสนเทศรายการใหม่ๆ และประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนว่าต้องการสื่ออะไรบ้างเพื่อเตรียมจัดหา อาจารย์เห็นว่าบรรณารักษ์ควรมีบทบาทร่วมกับอาจารย์ในการเป็นผู้ทบทวนความรู้ให้กับผู้เรียนและมีส่วนร่วมในการศึกษาหัวข้อที่ผู้เรียนต้องการศึกษา

4.1.2. ระดับวิทยาลัย มีงานวิจัยที่ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อการสอน การมีส่วนร่วมในงานวิชาการของครูและอาจารย์ โดยศิริกุล ถาวรคุณ (2533) ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อการสอนของอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคปราจีนบุรี จำนวน 104 คน แบ่งตามกลุ่มสาขาวิชาคือ ช่างยนต์ 9 คน ช่างกลโลหะ 22 คน ช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 17 คน ช่างก่อสร้าง 11 คน คหกรรมศาสตร์ 8 คน พาณิชยกรรมศาสตร์ 12 คน และสามัญสัมพันธ์ 25 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยว่าการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเข้าห้องสมุดทุกครั้งควรขอความร่วมมือจากอาจารย์เสนอแนะรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศ และอิทธิ โลหะชาละ (2542) ศึกษาการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของครูและ อาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย ปีการศึกษา 2541 จำนวน 69 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าสภาพการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของครูและอาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย อยู่ในระดับปานกลาง งานที่มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุดคืองานการจัดการเรียนการสอนในคณะวิชา งานที่มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำที่สุดคืองานห้องสมุด 3 งานคือ งานวางแผนการบริหารห้องสมุด งานการบริหารห้องสมุดและงานการประเมินการบริหารห้องสมุด งานที่มีส่วนร่วมสูงสุดคือ งานเสนอรายชื่อหนังสือเพื่อจัดซื้อเข้าห้องสมุด งานที่มีระดับความต้องการมีส่วนร่วมสูงสุดคือ งานเสนอรายชื่อหนังสือเพื่อจัดซื้อเข้าห้องสมุด ความต้องการมีส่วนร่วมต่ำที่สุดคืองานการบริหารห้องสมุด

เนื่องจากเป็นงานที่มีผู้ปฏิบัติประจำและผู้รับผิดชอบจะต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารงานห้องสมุดเป็นพิเศษ

4.1.3. ระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา

ธารดี กลิ่นสุนทร (2532) ศึกษาความร่วมมือระหว่างครูและครูบรรณารักษ์เพื่อการสอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 12 ประชากรคือ หัวหน้าหมวดวิชาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 12 จำนวน 161 คน ครูบรรณารักษ์จำนวน 40 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าครูและครูบรรณารักษ์มีความร่วมมือกันโดยรวมค่อนข้างน้อย มีความพึงพอใจและต้องการความร่วมมือด้านการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเข้าห้องสมุด ความร่วมมือที่ครูและครูบรรณารักษ์ต้องการในระดับมากมีเพียงประการเดียวคืองานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ จัดหาหนังสือตามความต้องการของครู เหตุผลที่ครูและครูบรรณารักษ์ไม่ร่วมมือกันคือ ไม่สะดวกและไม่มีเวลา

ดวงสุดา พิมพ์อึ้ง (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูบรรณารักษ์ในกระบวนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกเป็นครูบรรณารักษ์ซึ่งปฏิบัติงานหัวหน้างานห้องสมุด จำนวน 13 คน ครู จำนวน 321 คน รวม 334 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าครูบรรณารักษ์มีส่วนร่วมในกระบวนการสอนของครูระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของครูบรรณารักษ์ในกิจกรรมการเรียนรู้ของเนื้อหาวิชาที่สอนโดยใช้ห้องสมุดระดับน้อย ปัญหาการมีส่วนร่วมของครูและครูบรรณารักษ์คือขาดการวางแผนร่วมกันขึ้นเตรียมการสอนเนื้อหาวิชาที่สอนโดยใช้ห้องสมุด และห้องสมุดมีสถานที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการครั้งละหลายๆ ห้องเรียนซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก ไม่มีการนัดหมายเรื่องการเตรียมทรัพยากรและสถานที่ ขาดการประชาสัมพันธ์บทบาทและขั้นตอนการร่วมมือกับครู ส่งผลให้ครูไม่ได้ประสานงานกับครูบรรณารักษ์ในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ให้ครูบรรณารักษ์มีส่วนร่วมในกระบวนการสอน มีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียนคือ ควรมีการกำกับ ติดตาม ดูแลการปฏิบัติงานของครูและครูบรรณารักษ์เกี่ยวกับความร่วมมือการจัดการเรียนการสอนตามบทบาทหน้าที่ที่กรมวิชาการกำหนดไว้ในคู่มือการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สนับสนุนให้มีการจัดอบรมสัมมนาครูและครูบรรณารักษ์ ให้มีการปฏิบัติตามหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการร่วมมือจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องสมุด ครูบรรณารักษ์ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร แผนการสอนและแบบเรียนต่างๆ เพื่อให้ความร่วมมือกับครูผู้สอนวางแผนการสอนและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ตลอดจนตามความต้องการของครูผู้สอน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ศึกษาบริการและกิจกรรมของห้องสมุด การสอนโดยใช้ห้องสมุด การมีส่วนร่วมของครูบรรณารักษ์ในการสอนของครู ซึ่งมีข้อเสนอแนะเกี่ยวข้อง ดังนี้

ครุณี ทาควงตา (2529) ศึกษาทัศนคติของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ต่อบริการและกิจกรรมของห้องสมุด จำนวน 19 คน ใช้วิธีสัมภาษณ์ ครูหัวหน้าหมวดวิชา จำนวน 167 คน ใช้แบบสอบถาม มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยให้ครูมีสิทธิ์เสนอรายชื่อหนังสือเพื่อจัดหาเข้าห้องสมุด ให้มีการประสานงานระหว่างครูและครูบรรณารักษ์ และให้ครูบรรณารักษ์ออกแบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของครูเป็นระยะๆ ส่วนครูบรรณารักษ์มีข้อเสนอแนะให้ครูแจ้งรายชื่อหนังสือที่ต้องการให้ทราบล่วงหน้าเพื่อจัดหาไว้บริการ

นิตยา สุขศิริสันต์ (2535) ศึกษาการสอนโดยใช้ห้องสมุดของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล เขตกรุงเทพมหานคร เขตการศึกษา 12 จำนวน 352 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยว่าครูบรรณารักษ์ควรให้ความร่วมมือกับอาจารย์จัดเตรียมหนังสือ สิ่งพิมพ์ต่างๆ และสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่อาจารย์สอน จัดเตรียมหนังสือของให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า รวบรวมบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาของอาจารย์ และจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาที่อาจารย์สอน

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ มีงานวิจัยที่ศึกษาความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ ดังนี้

4.2.1 ระดับมหาวิทยาลัย มีงานวิจัยศึกษาการมีส่วนร่วมของอาจารย์ในการเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ในงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์กับอาจารย์คณะวิชา ความสำคัญของการสืบค้นสารสนเทศ การจัดการห้องสมุดคณะ กรณีศึกษาอาจารย์กับบรรณารักษ์ในการขยเลือกการบอกรับวารสาร ความเป็นเพื่อนร่วมงานระหว่างบรรณารักษ์กับอาจารย์ ดังนี้

คูก (Cook 1981) ศึกษาการรับรู้ของอาจารย์มหาวิทยาลัยเซาท์เทิร์นอิลลินอยส์ (Southern Illinois) ที่มีต่อตำแหน่งทางวิชาการ สถานภาพ และการมีส่วนช่วยเหลือของบรรณารักษ์ ในภาพลักษณ์ของบรรณารักษ์ที่อาจารย์มองเห็น ประชากรที่ศึกษาคือ อาจารย์ที่มีการสอนเต็มเวลา จำนวน 507 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการศึกษาพบว่างานบริการเป็นหน้าที่

สำคัญของบรรณารักษ์ และอาจารย์เสนอแนะว่าบรรณารักษ์ควรทำวิจัย อาจารย์ร้อยละ 57 ของกลุ่มประชากรได้รับความร่วมมือและได้ประโยชน์จากการช่วยเหลือของบรรณารักษ์

วอลเดน (Walden 1990) ศึกษาการมีส่วนร่วมของอาจารย์ในการเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดคณะวิชาภาษาเยอรมัน ที่มหาวิทยาลัยมินนิโซตา (University of Minnesota) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์เกี่ยวกับการเลือกและจัดซื้อหนังสือ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเลือกหนังสือเพื่องานวิจัยของตนเองและเพื่อสนับสนุนรายวิชาที่อาจารย์สอน ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ทำให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

ชู (Chu 1993) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ กลุ่มประชากรคือ บรรณารักษ์ จำนวน 12 คน อาจารย์ จำนวน 36 คน ที่มหาวิทยาลัยของรัฐอิลลินอยส์ (Illinois State University) 30 แผนก ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ต้องการให้บรรณารักษ์จัดหาหนังสือที่อาจารย์เสนอแนะ แต่บรรณารักษ์ต้องจัดหาหนังสือตามงบประมาณที่ได้รับ อาจารย์แต่ละสาขาวิชามีส่วนร่วมการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศแตกต่างกัน เมื่ออาจารย์ไม่พบหนังสือหรืองานวิจัยที่ต้องการในห้องสมุดจะเกิดความรู้สึกทางลบ มีปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ บรรณารักษ์ไม่ได้ให้ข้อมูลที่เพียงพอต่ออาจารย์ รวมถึงเรื่องงบประมาณ ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับห้องสมุดอยู่ในระบบตัวแทนห้องสมุด การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการมีความจำเป็นและเกิดประสิทธิผล ปัจจัยเหล่านี้นำมาสู่ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ระหว่างห้องสมุดและภาควิชา ระหว่างห้องสมุดและบริษัทตัวแทน

เจฟฟรี (Jeffries 1998) ศึกษาความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์กับอาจารย์คณะวิชา ที่มหาวิทยาลัยของรัฐมิชิแกน (Michigan State University) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บรรณารักษ์ จำนวน 21 คน และอาจารย์ จำนวน 21 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม มีข้อเสนอแนะจากการวิจัยต่อบรรณารักษ์ที่เป็นประโยชน์ต่อความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์กับอาจารย์ ดังนี้ 1) บรรณารักษ์ควรให้ความสนใจในการทำวิจัยของคณะวิชา หรือกิจกรรมในการสอน พยายามติดต่อกับคณะวิชาโดยทางโทรศัพท์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือพบที่ห้องเรียน 2) มีมิตรจิตที่ดี พร้อมที่จะสร้างสัมพันธภาพ 3) มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี มีความสุภาพอ่อนโยน 4) เมื่อมีบริการใหม่ๆ และได้รับหนังสือที่จัดหามาใหม่ควรแจ้งคณะวิชาทราบโดยทันที 5) ปฏิบัติด้วยความเสมอภาค ให้บริการที่ดี 6) มีความตั้งใจที่จะพบปะประชุมร่วมกัน 7) ร่วมเป็นคณะกรรมการทำงาน 8) เป็นผู้ฟังที่ดี ไม่สัญญาในสิ่งที่ทำไม่ได้ 9) ตอบสนองความต้องการของนักศึกษาโดย

ร่วมมือกับคณะวิชาเพื่อเข้าถึงแหล่ง ข้อมูลที่จะช่วยนักศึกษาในการเรียน และ 10) เป็นผู้รอบรู้ เฉลียวฉลาด รู้ว่าอาจารย์แต่ละท่านมีความสนใจเรื่องใด

กรีน (Green 2001) ศึกษาความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ ที่มหาวิทยาลัยเซนต์ โดช (Shenandoah University) ในการแนะนำการค้นคว้าวิจัยและการเขียน รายงานเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโทที่อยู่นอกมหาวิทยาลัย ประชากรที่ใช้ ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเอกด้านวิทยาศาสตร์ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม แรกเป็นกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับความรู้หรือคำแนะนำในการค้นคว้าและเขียนรายงานน้อยมาก อีก กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองโดยอาจารย์กับบรรณารักษ์มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ ความสามารถในการจัดการข้อมูลและการเขียนรายงานการวิจัย ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองที่อาจารย์กับบรรณารักษ์ร่วมมือกันมีคุณภาพสูงกว่ากลุ่มควบคุม นักศึกษาแสดงความคิดเห็นว่าการร่วมงานกันระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ทำให้ได้รับข้อมูลการ ค้นคว้าวิจัยเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ได้เร็วขึ้น

คอสตันติโน (Costantino 2003) ศึกษาความสำคัญของการสืบค้น สารสนเทศในการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยในเมืองซานดิเอโก ประชากรเป็นกลุ่มอาสาสมัครของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักศึกษา จำนวน 141 คน อาจารย์และ ผู้บริหาร จำนวน 24 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าความต้องการ ของอาจารย์มีผลต่อการเลือกข้อมูลอ้างอิงของนักศึกษา อาจารย์และผู้บริหารเห็นพ้องกันว่าทักษะ การสืบค้นสารสนเทศมีความสำคัญและนักศึกษาควรเรียนรู้ทักษะเหล่านี้ นักศึกษาเห็นว่าความ ร่วมมือเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีในกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ บรรณารักษ์ และนักศึกษาเพื่อให้การ เรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์

วอลเธอร์ (Walther 2003) ศึกษาการจัดการห้องสมุดคณะ กรณีศึกษาของ อาจารย์กับบรรณารักษ์ในการตัดสินใจยกเลิกการบอกรับวารสาร ประชากรคืออาจารย์จาก 8 แผนก ด้านวิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 18 คน และบรรณารักษ์ จำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามการใช้วารสารของอาจารย์ และแบบเก็บข้อมูลการใช้วารสาร ที่บรรณารักษ์รวบรวมไว้จากผู้ใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่าคณะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการ บอกรับและการยกเลิกการจัดซื้อวารสาร อาจารย์คณะวิชามีส่วนตัดสินใจการจัดหาทรัพยากร สารสนเทศ เนื่องจากปัญหาการขาดวารสารเพิ่มมากขึ้นและงบประมาณซื้อทรัพยากรสารสนเทศของ ห้องสมุดมีจำกัด จากทั้งสองปัญหานี้อาจารย์และบรรณารักษ์แสดงความต้องการมีส่วนร่วมในการ ยกเลิกวารสารโดยใช้ข้อมูลที่อาจารย์ต้องการและข้อมูลจากบรรณารักษ์ อาจารย์กับบรรณารักษ์มี วิธีการยกเลิกการบอกรับวารสารโดยร่วมพิจารณาว่าวารสารชื่อใดมีความสำคัญสำหรับทั้งสองกลุ่ม

บรรณารักษ์เสนอชื่อวารสารที่ขอยกเลิกให้อาจารย์พิจารณา ร้อยละ 42.00 และจากผลการรวบรวมข้อมูลผู้ใช้ ร้อยละ 36.00

ดูคาส (Ducas 2004) ศึกษาการสร้างความเป็นเพื่อนร่วมงานกับคณาจารย์ที่มหาวิทยาลัยมานิโตบา (University of Manitoba) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นอาจารย์ทำงานเต็มเวลา จำนวน 1,400 คน และบรรณารักษ์ จำนวน 47 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย 2 ชุด สำหรับอาจารย์และบรรณารักษ์ ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์มีความพอใจในความร่วมมือจากบรรณารักษ์ในด้านกิจกรรมการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล บรรณารักษ์สองในสามระบุว่าเต็มใจอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกับอาจารย์ในการทำโครงการวิจัย และในจำนวนใกล้เคียงกันต้องการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร ความร่วมมือที่บรรณารักษ์ได้รับจากอาจารย์ระดับสูงสุดคือ การจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศและการยกเลิกบอกรับวารสาร บรรณารักษ์ให้ความร่วมมือกับอาจารย์ในโครงการวิจัย ร้อยละ 50.00 ผลการวิจัยพบว่าโครงการวิจัยที่บรรณารักษ์ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ทำให้อาจารย์สนใจโครงการนั้น

4.2.2 ระดับวิทยาลัย งานวิจัยของเบเกอร์ (Baker 1996) ศึกษาความต้องการของอาจารย์ต่อการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาในวิทยาลัยชุมชน ประชากรคือ นักศึกษาที่ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอริโซนา (University of Arizona) กับอาจารย์ผู้สอนเต็มเวลาและที่สอนเป็นบางเวลา เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาภายหลังชั้นมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เกี่ยวกับความต้องการของอาจารย์ต่อการกำหนดงานของนักศึกษาให้ใช้ห้องสมุด อาจารย์พบว่าบรรณารักษ์มีบทบาทต่อการสอน การได้ร่วมงานกับบรรณารักษ์ทำให้อาจารย์พบสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการกำหนดงานให้นักศึกษาค้นคว้า การใช้ห้องสมุดมีความสำคัญต่อกระบวนการศึกษาและวิจัย มีข้อเสนอแนะว่าอาจารย์ควรส่งเสริมให้นักศึกษาใช้ห้องสมุดอย่างจริงจัง

4.2.3 ระดับโรงเรียน งานวิจัยที่ศึกษาความร่วมมือระหว่างครูกับครูบรรณารักษ์ของเฟรเซอร์ (Fraser 1997) ศึกษาการสอนโดยความร่วมมือระหว่างครูบรรณารักษ์กับครูประจำชั้น โรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ ที่เมืองออนตาริโอ แคนาดา ประชากรคือครูโรงเรียนมัธยมศึกษา 7 ห้องเรียน ครูบรรณารักษ์และอาจารย์ใหญ่ โดยเป็นการวิจัยแบบทดลอง ประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมโดยครูและครูบรรณารักษ์ทำงานปกติ กลุ่มที่ 2 ครูสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้และมีครูบรรณารักษ์จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าความร่วมมือของครูบรรณารักษ์มีส่วนสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ มีงานวิจัยอื่นๆ เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด ที่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ดังนี้

คุนเคิล วีเวอร์ และคูก (Kunkel Weaver and Cook 1996) ศึกษาทักษะการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาจากการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด จากวิทยาลัยชุมชน 7 แห่ง ของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐเคนท์ (Kent State University) จำนวน 245 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาไม่เข้าใจข้อมูลที่ปรากฏในรายการสารณะออนไลน์ (OPAC) และบรรณานุกรม นักศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับการเลือกแหล่งสารสนเทศ ไม่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีข้อเสนอแนะให้บรรณารักษ์สอนวิธีการค้นหาสารสนเทศแก่นักศึกษา โดยอาจารย์ส่งเสริมและมีส่วนร่วมสอนการใช้ห้องสมุด นักศึกษาจะได้เข้าใจวิธีการสืบค้นและเลือกใช้สารสนเทศได้ถูกต้อง และอาจารย์ควรมอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้าสารสนเทศจากห้องสมุด

รีเบคกา (Rebecca 1997) ศึกษาการใช้และไม่ใช้อินเทอร์เน็ตในหลักสูตรเกี่ยวกับการทำรายงานการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยด้านศิลปะ ในรัฐเพนซิลวาเนีย จำนวน 73 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ต ใช้คำถามในการวิจัย 11 ข้อ และกลุ่มสองไม่ใช้อินเทอร์เน็ต ใช้คำถาม 4 ข้อ ผลการวิจัยพบว่าเหตุผลของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ใช้ค้นคว้าข้อมูลการทำรายงานการวิจัย และเพื่อความบันเทิง กลุ่มที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ต มีเหตุผลคือ ไม่ทราบวิธีใช้อินเทอร์เน็ต ไม่ทราบวิธีการค้นข้อมูลและแหล่งข้อมูล นักศึกษากลุ่มนี้เห็นว่าการเข้าถึงข้อมูลมีความยากลำบาก มีข้อเสนอแนะต่อผู้บริหาร อาจารย์ และบรรณารักษ์ว่าควรมีความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนนักศึกษาในการเข้าถึงแหล่งความรู้ ให้นักศึกษาเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ต และให้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นวิชาเลือกในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเพื่อการค้นคว้าวิจัย

บิงแฮม (Bingham 1979: 5230-A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทรัพยากรสารสนเทศกับกลุ่มผู้คัดเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ประชากรได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ซึ่งใช้ห้องสมุดในมหาวิทยาลัยนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey University) โดยศึกษาจากสถิติการยืมของห้องสมุด ผลการวิจัยพบว่าทรัพยากรสารสนเทศที่คัดเลือกโดยอาจารย์มีความถี่การใช่มากกว่าทรัพยากรสารสนเทศที่คัดเลือกโดยบรรณารักษ์ และทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์และบรรณารักษ์เป็นผู้คัดเลือกมีอัตราการใช่มากกว่าเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเป็นผู้คัดเลือก

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องของไทยและต่างประเทศมีข้อสรุปความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ดังนี้

ด้านการบริหาร ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการห้องสมุด ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายให้มีความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยร่วมเป็นคณะกรรมการห้องสมุด บรรณารักษ์มีส่วนร่วมรับทราบการวางแผนการเปิดสอนหลักสูตรใหม่เพื่อการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน

ด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ทำให้ห้องสมุดได้รับทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยของอาจารย์ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การวางแผนหลักสูตรและการเปิดสอนวิชาใหม่ ทำให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างคุ้มค่าโดยร่วมกันพิจารณาจัดสรรงบประมาณที่มีกำเหน็จน้อย

ด้านการวิเคราะห์สารสนเทศ ความร่วมมือของอาจารย์ในการวิเคราะห์สารสนเทศในสาขาวิชาเฉพาะที่อาจารย์เชี่ยวชาญในบางรายการที่บรรณารักษ์ไม่แน่ใจ ช่วยให้การวิเคราะห์สารสนเทศถูกต้องและสามารถค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง

ด้านการบริการผู้ใช้ ความร่วมมือระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ทำให้ห้องสมุดสามารถจัดบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์และนักศึกษาในการเรียนการสอนสนองความต้องการ ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้ ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่ต้องการและใช้ทรัพยากรสารสนเทศได้ดียิ่งขึ้น มีทักษะการค้นคว้าวิจัยและรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง